

Det Kongelige Helse- og omsorgsdepartement
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Vår dato: 23.12.2010 **Vår ref.:** 2010/260-3 014 **Saksbehandler:** Paal Christian Balchen
Deres dato: 05.10.2010 **Deres ref.:**

Stoltenberg-utvalget: Rapport om narkotika - høring

Politiets Fellesforbund(PF) viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev av 05.10.2010, hvor det bes om innspill til ovennevnte rapport.

1. Innledning

PF vil gi honnør til utvalget som har utarbeidet en rapport hvor fokuset er rettet mot å gi de som er avhengig av narkotika et verdig liv. Dette er et viktig arbeid fordi det er alt for mange som lever under meget uverdige forhold og som samfunnet, eller de ulike systemene, ikke evner å håndtere på en god nok måte. Intensjonen bak - og de enkelte tiltakene i rapporten - er etter vår mening egnet til å endre på en del av dette.

Det er viktig å bygge et kraftig "fundament" for arbeidet hvor alle aktører styrkes for å kunne gjennomføre en mest mulig effektiv virksomhet. Vi mener videre at det er behov for erkjennelse fra både straffesaksjedens aktører og fra hjelpeapparatets aktører om at vi har en vei å gå når det gjelder både samarbeid og iverksettelse av effektive tiltak. Vilje til endring og etablering av felles forståelse, og koordinert innsats er sentrale deler av fundamentet.

I Norge har vi en nullvisjon når det gjelder narkotika. Det er avgjørende at vi også har dette i fremtiden. Vi må alltid ha noe å strekke oss etter når det gjelder bedring av situasjonen til den enkelte rusavhengige og det totale omfanget av utfordringene knyttet til narkotika i samfunnet. Visjonen mener vi bygger på en viktig etisk grunnpilar i et demokratisk samfunn hvor ethvert menneske er unikt og uerstattelig. Vi kan ikke akseptere flere hundre narkotikarelaterte dødsfall i Norge hvert år. Videre kan vi ikke akseptere at mennesker profiterer økonomisk eller materielt på at andre lider under et narkotikamisbruk.

PF mener at en restriktiv narkotikapolitikk er nødvendig for å gi en solid ramme til arbeidet for å forebygge og begrense innførsel, omsetning og bruk av narkotika. Et eksempel på dette er at den siste undersøkelsen til SIRUS om ungdoms forhold til narkotika, viser at kun like i overkant av ti prosent av norsk ungdom mellom 15-20 år på landsbasis har forsøkt cannabis. I Oslo er tilsvarende tall i underkant av 20 prosent. Av disse har cirka halvparten forsøkt i løpet av de siste seks månedene. Dette er en nedgang fra 1990-tallet da house- og ravekulturen bidro til å gjøre narkotikamisbruk trendy. Situasjonen har altså forandret seg i positiv retning siden den gangen. Dette mener vi er en god indikasjon på at norsk narkotikapolitikk er på rett spor.

Selv om rapporten hovedsakelig er rettet mot de som har det verst og som har behov for hjelp – til dels omfattende hjelpetiltak – vil vi understreke at det er helhetlig tenkning og samarbeid mellom ulike instanser på flere nivå, som er avgjørende for et godt resultat. PF vil understreke at dette må inkludere et helhetlig og systematisk arbeid for å:

- Forebygge
- Avdekke, etterforske og iverksette innførsel, omsetting, oppbevaring, besittelse og bruk
- Gi alternative straffereaksjoner der dette er hensiktsmessig
- Gi et helhetlig og tilpasset hjelpe- og behandlingstilbud til den enkelte

Vi mener at alt arbeid må ta utgangspunkt i best mulig kunnskap. Strategier og tiltak må skreddersys den enkelte spesifikke utfordring. Det vil ikke være slik at situasjonen og utfordringene omkring rusmisbruk i Oslo er den samme som for eksempel i Alta. Videre må det fokuseres på samarbeid og den enkelte aktørs kompetanse og rolle. Forskning viser at det er gjennom ulike tiltak rettet mot samme problem og fra flere forskjellige aktører som gir best resultat.

2. Sammendrag

Narkotika er et rusmiddel som skaper store utfordringer. Det kan medføre betydelig skade for både brukeren, vedkommendes familie og samfunnet for øvrig. PF mener det er viktig at nullvisjonen opprettholdes og at det satses betydelige ressurser på forebygging, bekjempelse, behandling og rehabilitering.

Rapporten inneholder forslag til tiltak på flere nivå. Samarbeid og fokus på en den enkelte aktørs ansvar, rolle og kompetanse er meget viktig. Når det gjelder innholdet i rapporten har PF følgende narkotikapolitiske standpunkt:

- Det viktigste arbeidet samfunnet iverksetter er å forebygge at mennesker – både yngre og eldre – begynner å bruke narkotika. Her må det satses betydelig med ressurser på å fjerne eller redusere årsakssammenhenger.
- Arbeidet med å forebygge og bekjempe bruk av narkotika, og å behandle avhengighet må være kunnskapsbasert og tilpasses lokale utfordringer, samt den enkelte persons tilstand og ressurser.
- PF mener at besittelse og bruk av narkotika fortsatt skal være straffbart.
- PF støtter intensjonen om at det kan være hensiktsmessig med alternative straffereaksjoner hvor målet er behandling og rehabilitering.
- PF er positive til etablering av en tverrfaglig nemnd og at det gjennom denne tidlig kan iverksettes adekvat hjelp og behandling.
- Skal politiet kunne arbeide mer effektivt mot de større narkotikasakene, må det utvikles måleindikatorer som støtter en kunnskapsbasert og langsiktig innsats mot denne type utfordringer, samt at politiet tilføres tilstrekkelig med ressurser.
- De tyngste rusmisbrukere trenger behandling og oppfølging som er individuell tilpasset og, hvor behandlingsapparatet har en stor porsjon raushet i forhold til den enkeltes behov og utfordringer.
- PF er sterk motstander av en videreutvikling av sprøyteromsordningen slik det foreslås av utvalget. Vi er motstander av at dette tilbudet i det hele tatt eksisterer.
- Det er viktig å bruke ressurser på å forebygge og bekjempe innførsel og salg av narkotika, samt å utvikle åpne bruker- og omsetningssteder. Dette kan imidlertid ikke gjøres gjennom øremerkede midler som tas av den ordinære rammen til politiet. Det viktigste er å øke driftsmidlene slik at politimestrene gis et større handlingsrom og at nyutdannede tjenestemenn kan ansettes i politiet.
- PF er svært negativ til at de tyngste rusmisbrukerne skal tildeles heroin fra staten. Dette gir signal om at samfunnet har gitt opp at de skal kunne leve et verdig liv. Misbrukere skal hjelpes ut og ikke gis hjelp til å opprettholde sin avhengighet.

3. Innspill til rapporten

Som nevnt er PF fornøyd med at det nå er rettet et sterkere fokus mot å øke livskvaliteten til den enkelte rusavhengige i samfunnet. Vi vil ikke kommentere alle forslagene i rapporten, men konsentrere oss om flere forslag i kapitlet om forebygging. Det er disse som er nærmest knyttet til politiets virksomhet. I tillegg vil vi kommentere forslagene om MO- sentre og nr. 22.

Forebygging

PF mener at forebyggende arbeid for å hindre at mennesker, av ulike årsaker, begynner å bruke narkotika er det viktigste arbeidet samfunnet iverksetter. Et slikt arbeid må gjennomføres på flere nivå og av forskjellige aktører. Som nevnt tidligere er det viktig at dette arbeidet er kunnskapsbasert. Både nasjonalt og internasjonalt er det gjennomført forskning som gir en god rettesnor på hva som virker og ikke virker.

I rapporten står det at forebygging av narkotikaproblemer er nært knyttet til forebygging av atferdsproblemer, psykiske lidelser, sosial ekskludering og fattigdom. I et helhetlig arbeid er det viktig at disse områdene sees i en nær sammenheng.

Forebyggende arbeid som inkluderer hjelpe- og støttetiltak til barn og familier som "sliter" er utelatt fra rapporten. Vi er spesielt opptatt av at fokuset må rettes mot tidlig avdekking og hjelp for barn og unge som er utsatt for sterke risikofaktorer og/eller som viser bekymringsfull atferd. Studier fra utlandet viser at man oftest finner årsaker til rusmisbruk og kriminalitet i sosioøkonomiske forhold. Barn som utsettes for mange risikofaktorer i familien er spesielt utsatt. PF er opptatt av at innsatsen for å identifisere barn og unge som lever i risikoutsatte familier styrkes, og at det settes i verk skreddersydde tiltak for å hjelpe både foreldre og barn til et bedre liv. Dette mener vi er et meget viktig samfunnsansvar og som inkluderer flere aktører på ulike nivå.

Det kan gjøres mye forebyggende arbeid i skolen. I denne sammenheng er det nødvendig med et godt samarbeid mellom skole og foreldre. Fokuset kan være styrking av sosial kompetanse og styrking av den enkeltes selvaktelse og trivsel i skolen. Det er styrken i en persons selvaktelse som blant annet avgjør om vedkommende føler seg verdifull eller ikke. Dette kan være en god beskyttelsesfaktor mot utvikling av antisosial atferd – og rusmisbruk.

Et lavterskeltilbud i kommunene med fokus på psykisk helse vil også være et viktig bidrag til forebygging av psykiske lidelser og rusmisbruk.

Forslag nr. 1 og 2

PF er skeptiske til innholdet i disse to forslagene selv om intensjonen er god. Forskning viser at holdningskapende arbeid er meget krevende og at programmer som er designet for å påvirke holdningene til barn og unge – for eksempel gjennom skoleverket – ikke gir ønsket effekt. Det er eksempler på at holdningsskapende programmer har gitt motsatt effekt.

Kunnskap om narkotika og dets skadevirkninger har vært tema i flere tidligere kampanjer rettet mot barn og unge. Vi vil minne om at det ikke er vanskelig for ungdom å skaffes seg oversikt over dette gjennom eksisterende nettsider rettet mot denne målgruppen. Vi mener at det er foreldrene som har behov for faktakunnskap om både narkotika og hvilke hjelpetiltak som finnes der hvor de bor.

PF mener det, som nevnt ovenfor vil være mer effektivt at skolene arbeider med den enkelte elevs følelse av verdi og grad av selvaktelse. Videre vil det være viktig å styrke skolens muligheter for å gi den enkelte elev tilpasset hjelp ved behov. Tilstedeværelse av helsesøster på barne- og ungdomstrinnet vil være en viktig faktor for tidlig avdekking av problem og iverksetting av hjelpetiltak.

Forslag nr. 3

Her foreslår utvalget at det skal kunne tilbys avtaler om oppfølging som alternativ til påtale og anmerkning i strafferegisteret. PF tolker ikke dette spørsmålet til å dreie seg om avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika. Vi tolker det slik at straff i mange tilfeller ikke gir den ønskede effekt

nå det kommer til spørsmål om forebygging og hjelp til å bli rusfri, samt å komme seg ut av en meget uverdigg livssituasjon.

PF støtter intensjonen om at det kan være hensiktsmessig med alternativer hvor målet er rehabilitering gjennom å arbeide med årsaksfaktorer i en behandlingssituasjon.

Vi mener at besittelse og bruk av narkotika skal være straffbart. Vi erfarer at ungdom og foresatte ønsker klare rammer. Ved å ta bort muligheten for straff for bruk og besittelse av narkotika sender vi uklare signaler til ungdommen og deres foresatte. Disse signalene bærer preg av ufarliggjøring og er neppe til god hjelp for de voksne i en oppdragerrolle. Når politiet jobber opp mot barn og unge som misbruker narkotika benyttes dagens lovverk aktivt. Dette er den muligheten samfunnet har gitt politiet til å gi den enkelte ungdom et alternativ til rus.

Det finnes allerede gode muligheter for alternative reaksjoner innenfor dagens lovverk. Det åpnes for at mindre narkotikasaker kan avgjøres uten at noen straffes og at det i stedet blir gitt betingede reaksjoner. Disse reaksjonene kan være resultater av godt tverretattlig samarbeid og kan inneholde forpliktelser til å avgi urinprøver, oppholdsforbud på bestemte utsatte steder eller plikt til å stille i faste møter med behandlingsapparat. Disse alternative reaksjonene på lovbrudd vil for mange framstå som en gulrot etter å ha tråkket feil, og det oppleves som en mulighet til å gjøre opp for seg og til å få en ny sjanse. Dessverre synes disse tiltakene å miste noe av sin effekt dersom de ikke er en del av en betinget reaksjon og det er et ris bak speilet.

Forslag 4

Utvalget fremhever i rapporten at en nemdsordning i Norge kan bety at personer med et rusproblem som pågripes av politiet, kan starte med oppfølging og behandling tidlig. Videre beskriver de at en tverrfaglig nemnd kan vurdere den enkeltes rusproblematikk og hvilken oppfølging hver og en har behov for. PF mener at dette i utgangspunktet er positivt. Det er viktig å tidlig komme i gang med adekvat oppfølging og hjelp. Dette kan imidlertid gjøres uten at "trusselen" om straff bortfaller. Dette må være en konsekvens dersom et eventuelt behandlingssopplegg brytes av den rusavhengige.

Utvalget trekker frem at unge personer og andre som eksperimenterer med narkotika, i stedet for straff vil få informasjon om farene ved bruk av narkotika. PF vil understreke at det ikke er dokumentert at faktainformasjon er med på å påvirke den enkelte til å endre holdninger eller atferd når det gjelder bruk av narkotika. Vi mener det er kontroll- og hjelpemekanismer som er viktigst i denne sammenheng.

En nemdsordning vil ikke avlaste politiet og bidra til at det kan konsentrere seg om de større narkotikasakene. Politiets inngang til flere større narkotikasaker er nettopp gjennom avdekking i bruks- og besittelses saker. Det er ikke mange ledd mellom brukernivå og innførselsleddet. Uten en regel om kriminalisering bortfaller politiets hjemmelsgrunnlag for å jobbe gjennom brukermiljøene til de bakenforliggende nivåene i omsetningskjeden. Det er ikke slik at bakmennene kommer til politiet for å fortelle om sin aktivitet. Dette er kriminalitet som ikke blir anmeldt.

Når det henvises til avkriminalisering i blant annet Portugal og Nederland som en suksess, nevnes det ikke at disse landene ikke har fått mindre alvorlig narkotikakriminalitet. Ved å ta bort det etterspørselsregulerende tiltaket som straff er, vil man aldri få færre "større narkotikasaker". Det er imidlertid viktig at det utvikles måleindikatorer som støtter en kunnskapsbasert og langsiktig innsats mot denne type utfordringer, samt at politiet tilføres tilstrekkelig med ressurser.

Hva så med våre tyngste misbrukere - alle de som lever under forhold ingen av oss ville akseptert? I praksis er det ikke sånn at politiet "løper" etter denne gruppen misbrukere, riksadvokaten har også sagt noe om dette i sine uttalelser. Alle aktører som har en jobb som gjør at de kommer i kontakt med denne gruppen, vet at straff i seg selv ikke har noen effekt. Rusavhengige blir ikke kvitt misbruket sitt og det er ikke boten som gjør at de setter det siste skuddet med heroin. Våre tyngste rusmisbrukere trenger behandling og oppfølging som er individuell tilpasset, og hvor behandlingsapparatet har en stor porsjon raushet i forhold til den enkeltes behov og utfordringer.

Forslag 5

PF er sterk motstander av en videreutvikling av sprøyteromsordningen slik det foreslås av utvalget. Vi er motstander av at dette tilbudet i det hele tatt eksisterer. Dette mente vi i 2004 og mener det fortsatt. Vi er som nevnt tidligere opptatt av at de som er avhengige av narkotika skal få behandling og gjennom denne hjelp til å bli rusfrie. Vi mener at sprøyterom innebærer at samfunnet hjelper rusavhengige til å fortsette sitt misbruk. Dette er for oss uforståelig når et av formålene med utvalgets rapport er å øke den enkeltes verdighet og livskvalitet.

Evalueringer Sirius har foretatt viser at ordningen med sprøyterom ikke motiverer mange til videre behandling. Denne ordningen er heller ikke effektivt når det gjelder å redusere risiko for smitte eller å forebygge overdosedødsfall. De positive resultatene som finnes kan oppnås gjennom andre lavterskeltiltak.

Det at brukerne er rimelig godt fornøyd med sprøyterommet er heller ikke et godt argument til å videreføre eller videreutvikle et kostbart og kontroversielt tiltak.

PF vil understreke at injisering av narkotika fremdeles skal være forbudt etter norsk lov. En av politiets viktigste oppgaver er å forebygge at mennesker begår lovstridige handlinger. For oss er det derfor et paradoks at samfunnet skal hjelpe en bruker til å bryte loven. Vi mener at opprettholdelse av et tiltak som sprøyterom er et sterkt signal på at vi har gitt opp å hjelpe de tyngste misbrukerne over i et annet og mer verdig liv. PF mener videre at samfunnet på denne måten er med på å bevege seg mot legalisering av narkotikamisbruk. En slik utvikling kan vi ikke akseptere.

Forslag 6

I rapporten fremhever utvalget å øremerke midler til en forsterket innsats mot profesjonelle selgere og gateomsetning av narkotika. Ingen kan være uenige i at det er viktig å bruke ressurser på innførsel og salg av narkotika, samt å avvikle åpne bruker- og omsetningssteder.

Øremerking av ressurser til spesifikk innsats er ikke et nytt tiltak, men noe politiet er vant til gjennom den årlige budsjettildelingen. Dessverre er det slik at øremerking ikke er en arbeidsform som gir de beste resultater. Politiet har en rammebudsjetteringsmodell som gjør at det må prioriteres innenfor et totalbudsjett mot både den forventede og ikke minst den "ikke forventede" kriminalitet.

Øremerkede midler tas oftest av den totale rammen som tildeles politiet og representerer dermed ikke en økning av tilgjengelige midler. Dersom det er ønskelig at politiet skal øke innsatsen mot omsetning av narkotika er det flere overordnede faktorer det må gjøres noe med. Først og fremst er det viktig å styrke politiets driftsbudsjetter. Dette vil gi økt handlingsrom til målrettet og systematisk innsats. Videre vil dette gi distriktene mulighet til å ansette flere – både sivile og politiutdannede. Spesielt viktig vil det være å ha kapasitet til å ansette nyutdannede tjenestemenn. I tillegg til økte ressurser, vil det være avgjørende at måleparametere og rapporteringsmekanismer endres i tråd med kunnskapsbasert virksomhet. Dagens måleparametere stimulerer ikke til innsats som nevnt ovenfor.

Til slutt vil vi understreke at det er meget viktig med et effektivt tverretatlig samarbeid. Gjennom dette arbeidet må det utvikles skreddersydde strategier og tiltak for å fjerne eller begrense faktorer som gjør det mulig å gjennomføre omsetning av narkotika.

Forslag 8

PF har lenge etterlyst mer forskning angående hvilke forebyggingstiltak som gir best resultater. Vi vil derfor støtte dette forslaget på det sterkeste. Vi vil likevel minne om at det finnes en god del forskning – både nasjonalt og internasjonalt som gir kunnskap om hva som virker og ikke virker. Det viktige her er å ta denne forskningen på alvor. Til tross for kunnskap om at de fleste holdningsskapende tiltak/kampanjer ikke har noen effekt, så planlegges og gjennomføres slike – spesielt i skolen. Vi vet at forebyggende tiltak som virker koster mye penger. Myndighetene må være villige til å ta konsekvensene av dette.

Forlagene 9 til og med 13

PF støtter utvalgets forslag om å etablere en helhetlig ansvarslinje og et helhetlig mottaks-, behandlings- og oppfølgingsapparat som kan ivareta de narkotikaavhengige fra første dag de ønsker hjelp, og gjennom mange år fremover. Dette er et viktig tiltak for å unngå at de blir "kasteballer" mellom ulike instanser. Etablering av lokale MO-sentre vil etter vår mening kunne være et godt tilbud til både eldre rusavhengige og unge personer og deres familie med utfordringer knyttet til bruk av narkotika. Spesielt viktig er det at foreldrene også får den informasjonen og hjelpen de har behov for. PF mener at slike sentre vil kunne hindre tilbakefall og dermed være med på å forebygge både rusmisbruk og annen kriminalitet.

Forslag 22

I dette forslaget foreslår utvalget at tunge rusmisbrukere skal få utdelt heroin av staten. PF er svært negativ til dette og mener forslaget signaliserer at samfunnet gir opp å gi de tunge rusmisbrukerne et verdig liv og dermed aksepterer at de skal være bundet til rusen livet ut. Heroinstøttet behandling er et langt skritt videre fra etableringen av sprøyterom. Det viktigste må være å arbeide for at rusavhengige skal ut av avhengigheten og ikke hjelpes til å opprettholde et rusproblem.

4. Avslutning

Vi vil avslutte med å henvises det til det gode arbeidet som er gjennomført i Portugal. Fra 2001 satset myndighetene enorme menneskelige ressurser og penger på forebygging gjennom lokalt forankret politi, behandling og rehabilitering. I flere år ble budsjettpostene til ovennevnte innsats styrket med 10 prosent. Ved hjelp av en plan med 30 konkrete tiltak var målet en reduksjon av narkotikarelatert kriminalitet opp mot 25 prosent i året.

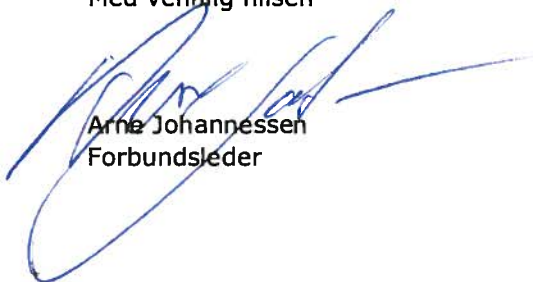
Til slutt vil vi trekke frem at utvalget understreket følgende i rapporten:

"Narkotikapolitikk handler om å få forskjellige tiltak og instanser til å spille sammen. Helhetstenking er en nøkkel for å lykkes på rusfeltet."

Vi vil gi vår fulle støtte til dette og mener dette er den eneste farbare vei. Skal vi lykkes må det imidlertid satses betydelig mer penger og menneskelige ressurser enn det gjøres i dag.

Lykke til med arbeidet.

Med vennlig hilsen

Arne Johannessen
Forbundsleder

Paal Christian Balchen
Forbundssekretær

Kopi:

Justisminister Knut Storberget
Justiskomiteen
Politidirektør Ingelin Killengreen
Unio v/Anders Folkestad